

Estabilització de l'alumnat estranger i augment de la demanda de formació d'adults

Lluís Vidaña Fernández

RESUM

El present article està compost de dues parts:

En el primer bloc, presentem l'estat de la qüestió en relació amb l'evolució de l'alumnat estranger present en el sistema educatiu de les Illes Balears, en nivells d'estudis no universitaris. Així, observem una evident estabilització del nombre total d'alumnes, coincidint amb la tendència dels tres darrers cursos marcats per la crisi econòmica (2009-2012).

En el segon bloc, analitzem la presència d'alumnat de nacionalitat estrangera als centres d'ensenyament de règim especial i, concretament, dins l'educació de persones adultes. En l'actualitat la formació permanent és un dels eixos de la política de la Unió Europea, tant per mantenir el nivell de competitivitat econòmica com per liderar la societat del coneixement i de la integració intercultural mundial. En aquest sentit, la presència cada vegada més gran, als centres de formació de persones adultes de les Illes, d'alumnat provinent de quasi un centenar de països del món és una gran oportunitat per aconseguir aquests objectius de desenvolupament en la línia de la millora del coneixement, la preparació i la integració intercultural.

RESUMEN

El presente artículo está compuesto de dos partes:

En el primer bloque, presentamos el estado de la cuestión en relación con la evolución del alumnado extranjero presente en el sistema educativo de las Illes Balears, en niveles de estudios no universitarios. En consecuencia, observamos una evidente estabilización del número total de alumnos, coincidiendo con la tendencia de los tres últimos cursos marcados por la crisis económica (2009-2012).

En el segundo bloque, analizamos la presencia de alumnado de nacionalidad extranjera en las enseñanzas de régimen especial y, específicamente, en la educación de personas adultas. En la actualidad la formación permanente es uno de los ejes de la política de la Unión Europea, tanto para mantener el nivel de competitividad económica como para liderar la sociedad del conocimiento y de la integración intercultural mundial. En este sentido, la presencia cada vez mayor, en los centros de formación de personas adultas de las Illes Balears, de alumnado procedente de casi un centenar de países del mundo es una gran oportunidad para conseguir los objetivos de desarrollo en la línea de la mejora del conocimiento, la preparación y la integración intercultural.

I. LES DADES DEMOGRÀFIQUES GENERALS**I.1. Les dades demogràfiques de l'Estat espanyol corresponents a l'exercici 2011**

La població espanyola, el gener de 2012, era de 47.190.493 habitants. En relació amb l'any anterior, l'augment ha estat únicament del 0,4%, la qual cosa significa que hi ha 169.462 persones més. Al conjunt de l'Estat espanyol, el nombre d'estrangers ha augmentat lleugerament, amb un descens dels no comunitaris de l'1,2%. Per lloc de procedència, els estrangers de països de la Unió Europea

han augmentat en 45.186 persones (1,9%) fins a arribar als 2.395.358 residents, mentre que els no comunitaris han descendit en 41.433 residents i són 3.356.129 persones.

Segons les dades del padró municipal, un total de 41.439.006 habitants tenen nacionalitat espanyola i 5.751.487 són estrangers. La comunitat de ciutadans europeus més gran és la romanesa (865.707), seguida per la britànica (391.194) i l'alemanya (195.987). Entre els estrangers no comunitaris, destaquen els marroquins (773.995), els equatorians (360.710) i els colombians (273.176).

Les dades reflecteixen que aproximadament tres de cada deu ciutadans (32,2%) viuen en capitals de província, mentre que el gruix dels empadronats (67,8%) figura en altres localitats d'entre 100.000 i 400.000 habitants.

Per autonomies, en termes absoluts, Andalusia ocupa el primer lloc, amb 8,4 milions d'habitants, seguida de Catalunya, amb 7,5 milions.

Les dades sobre migració de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) mostren que, per primera vegada en 30 anys, en el conjunt d'Espanya, l'emigració supera la immigració. El balanç representa per primera vegada un saldo migratori negatiu de 50.090 habitants.

La xifra del retorn d'estrangers als seus països d'origen de l'any 2011 ha estat de 445.130 persones i la d'emigrants espanyols de 62.611. De la suma, en resulta un davallada total de 507.740 persones a causa de l'emigració.

La immigració durant el mateix període ha estat de 457.650 persones (417.523 estrangers i 42.128 espanyols).

QUADRE 1. EVOLUCIÓ DEL SALDO MIGRATORI A ESPANYA (2007-2011)

Any	Espanyols	Estrangers	Saldo migratori
2007	7.973	708.274	716.257
2008	2.036	441.894	443.930
2009	-4.143	51.505	47.362
2010	-2.168	64.324	62.156
2011	-20.484	-29.606	-50.090

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE

QUADRE 2. SALDO MIGRATORI PER COMUNITATS AUTÒNOMES ESPANYOLES (2011)

Comunitat autònoma	Saldo migratori
Catalunya	-36.313
Comunitat de Madrid	-21.952
País Basc	-17.261
La Rioja	-720

continua

Comunitat autònoma	Saldo migratori
Navarra	-80
Cantàbria	-12
Castella - la Manxa	63
Illes Balears	403
Ceuta	435
Melilla	486
Comunitat Valenciana	511
Galícia	522
Múrcia	1.095
Extremadura	1.129
Principat d'Astúries	1.374
Aragó	1.827
Castella i Lleó	2.214
Andalusia	5.699
Illes Canàries	10.490

Font: INE

I.2. Les dades demogràfiques de la comunitat autònoma de les Illes Balears corresponents a l'exercici 2011

La població de les Illes Balears, segons les dades publicades per l'INE, el gener de 2012 arriba a 1.113.114 residents, la qual cosa representa un increment del 0,64% en relació amb l'exercici anterior. En xifres absolutes representen 7.065 residents més.

A Eivissa la taxa de creixement és del 1,37% i la població total de l'illa és de 132.637 habitants. A Formentera el creixement és elevat, del 4,05%, i el nombre de residents de 17.027.

A Mallorca l'increment és del 0,5%, amb una població de 869.067 habitants, i a l'illa de Menorca l'augment és del 0,52%, amb un nombre d'habitants de 94.383.

En termes percentuals, cada vegada hi ha un nombre menor de ciutadans de les Balears que resideixen a la comunitat autònoma de les Illes Balears. Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, el 53,6% de la població total de la comunitat autònoma ha nascut a les Balears. El 22,03% del total procedeix d'altres comunitats autònomes i el 24,33% ha arribat a les Illes des d'altres països, és a dir, els estrangers ja superen en nombre els residents procedents d'altres comunitats autònomes.

La crisi i el descens de la immigració han fet que durant l'any 2011 un total de 18 municipis de les Illes Balears hagin perdut habitants segons el padró municipal d'habitants.

Així, davalla el nombre de residents als municipis de Capdepera, Pollença, Muro, Son Servera, Banyalbufar, Campanet, Deià, Fornalutx, Lloret, Lloseta, Llubi, Petra, Sencelles, Valldemossa i Vilafranca, en el cas de Mallorca. A Eivissa davalla la població d'Eivissa vila i Sant Joan de Labritja i a Menorca el municipi que perd població és es Migjorn Gran.

Als municipis més poblats de Mallorca continua augmentant lleugerament la població i el nombre de residents és el següent: Palma, 405.318; Calvià, 52.451; Manacor, 40.873; Lluçmajor, 36.959; Marratxí, 34.385, i Inca, 29.966.

A Palma, malgrat que la població experimenta el creixement indicat anteriorment, el nombre d'estrangers residents davalla de 83.739 persones (el 2010) a 82.934 (el 2011).

Aquesta mateixa situació es produeix en altres municipis com: sa Pobla, Alcúdia, Capdepera, Lluçmajor o Manacor, etc.

Durant el darrer exercici ha davallat significativament l'entrada d'immigrants estrangers i només es manté la procedent de països de l'Europa de l'est, concretament de romanesos i búlgars, i de xinesos. Alhora es detecta el retorn als països d'origen de persones d'altres nacionalitats, especialment llatinoamericanes.

En aquest fenomen de retorn s'observa un predomini dels homes, ja que molts treballaven a la construcció, per damunt del nombre de dones, empleades en treballs que es mantenen, com la cura d'ancians, el treball domèstic, la neteja, etc. Probablement aquest fet pot explicar que el retorn de menors als països d'origen es manté en taxes baixes ja que les mares continuen treballant a les Illes.

Un altre factor a tenir present de cara als propers anys és l'assimilació de la taxa de natalitat de les dones estrangeres a la de les espanyoles tant per motius de tipus pragmàtics, per tenir més llibertat laboral, com de mentalitat.

La mitjana d'edat d'inici de la maternitat es retarda tant en el cas de les dones espanyoles (31,96 anys) com de les estrangeres (28,83 anys). La taxa de natalitat de les dones espanyoles se situa en el 33% i la de les estrangeres en el 64%.

L'INE també destaca el nombre elevat de naixements de mares fadrines, tant espanyoles (34,4%) com estrangeres (39,9%).

Les dades del padró municipal d'habitants publicades per l'INE mostren clarament que el ritme de creixement de la població estrangera a les Illes Balears s'ha debilitat de manera substancial durant els dos darrers exercicis. Destaca especialment el retorn als països d'origen de moltes famílies i individus d'origen llatinoamericà. L'evolució a la baixa d'aquest col·lectiu ha estat la següent: 57.608 (2009), 64.889 (2010) i 60.693 (2011).

Només durant el darrer any el diferencial negatiu ha estat de 4.206 persones d'origen llatinoamericà, que afecta la majoria de nacionalitats, a excepció de la cubana que ha crescut de 2.233 a 2.257 residents

com a conseqüència de la situació excepcional per què passa actualment aquest país. Destaca el descens del nombre d'argentins, de 10.899 a 10.096; d'equatorians, de 13.152 a 11.977; de colombians, de 10.224 a 9.428, i de bolivians, de 7.018 a 6.397.

Cal recordar que a diferència de la forta crisi econòmica d'Espanya, molts d'aquests països, com ara l'Argentina o el Brasil, actualment presenten un creixement important, la qual cosa afavoreix el retorn als països d'origen dels emigrants i dels menors que els han acompanyat en el procés migratori.

En sentit contrari, la colònia d'estrangers europeus a les Illes Balears ha crescut durant el darrer any, atès que ha passat de 132.700 persones a 136.721. Per nacionalitats, destaca l'increment dels residents alemanys (de 36.003 a 36.681), britànics (de 23.561 a 23.698), italians (de 16.800 a 17.569) i romanesos (de 12.594 a 13.311).

A excepció de la romanesa, les diferents nacionalitats no experimenten un increment significatiu de presència de menors (alumnat) per les característiques tant d'edat com de models demogràfics d'aquests països caracteritzats per un cert estancament, amb poca presència de població jove.

La població immigrada procedent de l'Àfrica continua augmentant i ha passat de 35.843 a 36.162 residents durant l'any 2011. La nacionalitat més representativa és la marroquina, que ha passat de 23.922 a 24.041 residents a les Illes Balears.

I, a l'últim, la població procedent del continent asiàtic ha crescut de 8.499 a 9.010 persones.

En síntesi, a diferència d'anys anteriors, el creixement de la població estrangera (0,22%) és inferior a l'augment de població espanyola (0,75%) durant l'any 2011.

En xifres absolutes, hi ha 242.812 estrangers i 870.302 espanyols a les Illes Balears.

2. LA POBLACIÓ ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS DEL CURS 2011-2012

2.1. L'alumnat estranger de nivells no universitaris dins el sistema educatiu de les Illes Balears

En relació amb l'alumnat estranger present en el sistema educatiu de les Illes Balears, l'alumnat estranger de nivells no universitaris ha experimentat un descens important, de **1.458** alumnes, fet que constata la unitat de convalidacions de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats. La feina d'aquesta unitat ha augmentat durant el darrer any per la demanda de moltes famílies estrangeres d'homologació dels estudis fets a les Illes, per poder continuar el procés educatiu als seus països d'origen en el nivell corresponent.

La dinàmica que s'observa és de continuïtat en la davallada d'alumnat estranger iniciada de manera perceptible el curs anterior, 2010-2011, i constatable també durant l'actual. Únicament s'observa un cert estancament de la població escolar de nacionalitat estrangera en les etapes postobligatòries.

En xifres globals, això significa que l'evolució del nombre d'alumnes estrangers presents en el sistema educatiu de les Illes Balears, en nivells no universitaris, ha estat la següent:

Curs 2008-2009: 28.568

Curs 2009-2010: 26.975

Curs 2010-2011: 27.871

Curs 2011-2012: 26.413

Les dades demogràfiques generals confirmen la continuïtat del procés de retorn als països d'origen de col·lectius de diferents països, sobretot de la zona de Llatinoamèrica, acompanyats pels fills d'edat escolar compresa entre 3 i 16 anys, a causa de la crisi econòmica i de la manca de feina.

En el quadre següent es recullen les dades de l'alumnat total matriculat als centres educatius de les Illes per nivells educatius i etapes educatives.

QUADRE 3. ALUMNAT MATRICULAT ALS CENTRES EDUCATIUS DE LES ILLES BALEARS, PER NIVELLS O MODALITATS EDUCATIUES I TIPOLOGIA DE CENTRES. CURS 2011-2012

Etapes educatives	Centres públics	Centres privats	Centres concertats	Total
E. infantil	22.389	268	10.803	33.460
E. primària	40.972	249	21.240	62.461
ESO	24.645	173	14.312	39.130
Batxillerat	10.510	180	2.869	13.559
CFG mitjà i superior	10.187	425	858	11.470
PQPI	2.028	18	529	2.575
Altres	14.308			14.308
TOTAL	125.039	1.313	50.611	176.963

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

Cal recordar que no tots els centres privats de les Illes Balears proporcionen les dades d'alumnat a la base de dades de la Conselleria d'Educació.

En el quadre resum 4 es representa el percentatge d'alumnat estranger en relació amb el total de l'alumnat de les Illes Balears, així com la distribució percentual per Illes.

En el conjunt de la comunitat de les Illes Balears, l'alumnat estranger representa el 14,91% del total, quasi un punt menys que el curs anterior.

Formentera és l'única illa en què ha augmentat el percentatge d'alumnat estranger fins al 21,63%. Mallorca se situa en la mitjana balear, 14,48%. La presència d'alumnat estranger a Eivissa és del 17,40% i, a l'últim, Menorca presenta un tant per cent inferior, xifrat en el 12,18%.

**QUADRE 4. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ILLES.
CURS 2011-2012**

Illa	Total d'alumnes	Alumnat estranger	% d'alumnat estranger
Mallorca	139.304	20.700	14,48
Menorca	16.968	2.063	12,18
Eivissa	19.508	3.395	17,40
Formentera	1.183	256	21,63
Total	176.903	26.413	14,91

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Planificació, Inspecció i Infraestructures Educatives

En relació amb el curs anterior, en el curs 2011-2012 la pèrdua d'alumnat estranger per illes és la següent:

A Mallorca, es passa de 21.593 alumnes en el curs 2010-2011 a 20.700, la qual cosa suposa una pèrdua de 894 alumnes.

A Menorca, es passa de 2.493 alumnes en el curs 2010-2011 a 2.063, la qual cosa suposa una pèrdua de 430 alumnes.

A Eivissa, la davallada és inferior i representa una pèrdua de 161 alumnes; dels 3.556 alumnes estrangers matriculats en el curs 2010-2011 es passa a 3.395 alumnes.

L'única illa on augmenta el nombre d'alumnat estranger és Formentera, que incrementa en 27 el total; de 229 matriculats en el curs 2010-2011 es passa a 256.

En general, la pèrdua d'alumnat estranger ha estat menys important a les Pitiüses que la registrada a les illes més grans: Mallorca i Menorca.

Seguidament, desglossem les dades de l'alumnat estranger a partir de diferents variables, com la distribució per etapes educatives, el sexe, la nacionalitat, etc.

A) La població en edat escolar obligatòria

La perspectiva històrica per etapes educatives en l'evolució de l'alumnat estranger aporta una informació útil per a la planificació educativa i, en general, per comprendre el canvi de tendència que expliquem en el present treball. El quadre 5 presenta aquesta evolució des del curs 2004-2005 fins a l'actual.

**QUADRE 5. EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ ESCOLAR DE
NACIONALITAT ESTRANGERA A LES ILLES BALEARS, PER ETAPES EDUCATIVES.
PERÍODE 2004-2012**

Nivell educatiu	E. infantil	E. primària	ESO	Altres
Curs 2004-2005	3.171	7.556	4.508	3.788
Curs 2005-2006	3.297	8.719	5.124	4.758

continua

Nivell educatiu	E. infantil	E. primària	ESO	Altres
Curs 2006-2007	3.311	9.450	5.768	5.279
Curs 2007-2008	3.662	9.667	6.764	6.017
Curs 2008-2009	4.111	11.034	7.408	6.015
Curs 2009-2010	3.862	9.686	7.620	5.807
Curs 2010-2011	2.417	9.188	8.272	7.994
Curs 2011-2012	1.849	8.309	8.148	8.107

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Planificació, Inspecció i Infraestructures Educatives

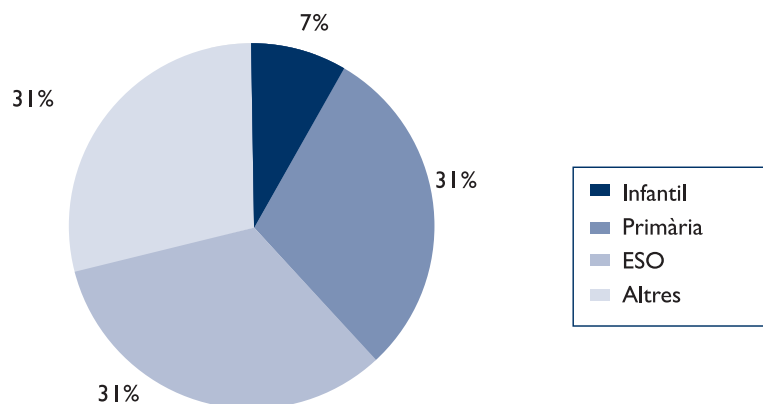
De l'observació de l'evolució de la distribució de la població escolar de nacionalitat estrangera a les Illes Balears per etapes educatives durant el darrer curs escolar, s'observa que la davallada de 1.458 alumnes estrangers afecta, especialment, el sistema educatiu obligatori i que únicament augmenta el nombre d'alumnes estrangers en els nivells postobligatoris.

En l'etapa d'educació infantil la disminució ha estat de 568 alumnes. En l'etapa d'educació primària la disminució d'alumnat estranger ha estat de 879 alumnes i, a l'últim, en l'etapa d'ESO la davallada ha estat de 124 alumnes.

En relació amb la resta de nivells d'estudis, s'observa un increment de 101 alumnes, tendència que pràcticament s'estanca respecte a l'observada en l'exercici anterior.

En conclusió, l'impacte del retorn als països d'origen de les famílies estrangeres ha afectat el conjunt del sistema educatiu de les Illes i confirma la tendència que es va iniciar el curs anterior.

GRÀFIC I: DISTRIBUCIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS, PER ETAPES EDUCATIVES. CURS 2011-2012

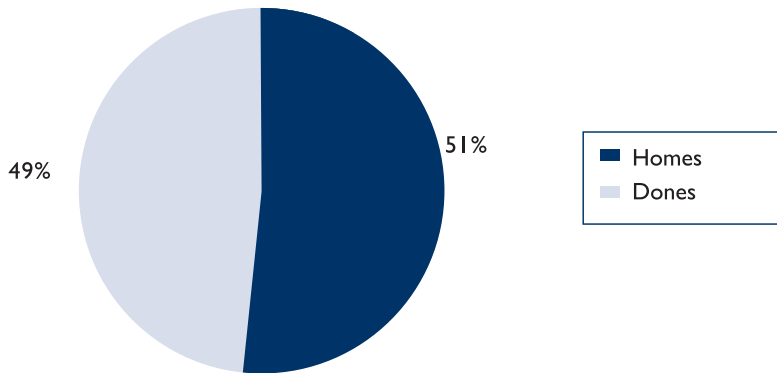

Font: Vidaña, 2012

El gràfic 1 il·lustra molt bé les dades anteriors. En relació amb el curs anterior, s'hi observa que en l'educació infantil davalla el percentatge d'alumnat estranger del 8 al 7%. A primària la disminució és del 33 al 31%. A l'ESO el percentatge es manté en el 31%. I, a l'últim, la resta d'alumnat estranger present en els estudis postobligatoris representa el 31%.

El gràfic següent representa la distribució de l'alumnat estranger de les Illes Balears en el curs 2011-2012 per sexe. El nombre d'homes és de 13.370 (51%), lleugerament superior al de dones, 13.043 (49%). Per tant, aquesta variable es manté en els mateixos termes que en els cursos anteriors.

GRÀFIC 2: DISTRIBUCIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS, PER SEXE . CURS 2011-2012

Font: Vidaña, 2012

QUADRE 6. INCREMENT DE L'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS EN EL PERÍODE 1991-2012

Curs escolar	Total d'alumnat estranger
1991-1992	1.417
1992-1993	1.472
1993-1994	1.540
1994-1995	1.625
1995-1996	1.976
1996-1997	2.207
1997-1998	2.956
1998-1999	3.510
1999-2000	4.740
2000-2001	5.774
2001-2002	8.182

continua

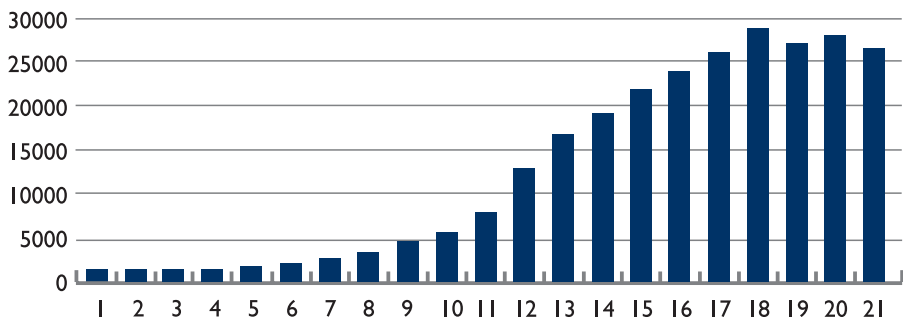
Curs escolar	Total d'alumnat estranger
2002-2003	12.951
2003-2004	16.648
2004-2005	19.023
2005-2006	21.898
2006-2007	23.802
2007-2008	26.110
2008-2009	28.568
2009-2010	26.975
2010-2011	27.871
2011-2012	26.413

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri d'Educació i Ciència (MEC) i la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

El quadre anterior i el gràfic 3 mostren un descens significatiu de l'alumnat estranger en relació amb el curs anterior (1.458 alumnes), la qual cosa confirma la tendència descendent de la taxa d'alumnat estranger matriculat als centres educatius de les Illes.

Els efectes de la continuïtat i l'agreujament de la crisi econòmica afecten de manera important els sectors socials en una situació socioeconòmica precària, com ara moltes famílies estrangeres que, com a sortida, opten pel retorn als països d'origen.

GRÀFIC 3: EVOLUCIÓ D'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS. 1991-2012

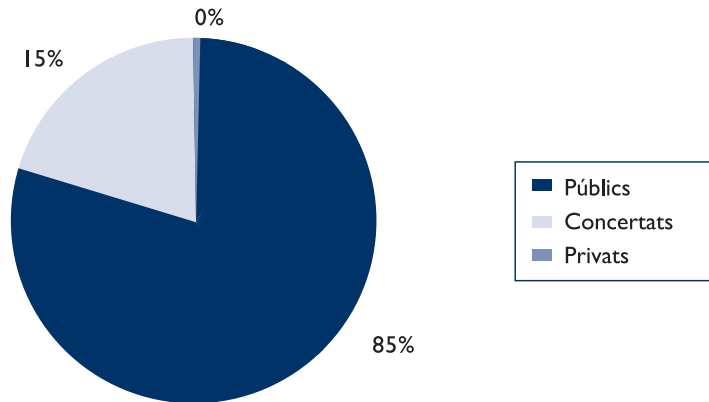
Font: Vidaña, 2012

B) La distribució de l'alumnat estranger per centres educatius

En relació amb el curs anterior, podem observar que durant l'any acadèmic 2011-2012 continua la concentració majoritària de l'alumnat estranger als centres públics de les Illes, és a dir, 22.248 alumnes estrangers (85%) estudien als centres públics i 4.165 alumnes estrangers (15%) als centres concertats i privats.

Un total de 1.223 alumnes estrangers s'ha donat de baixa dels centres públics i 225, dels centres privats i concertats.

GRÀFIC 4: DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER TIPOLOGIA DE CENTRES EDUCATIUS. CURS 2011-2012

Font: Vidaña, 2012

En el cas de les Illes Balears, la presència d'alumnat estranger als centres públics (85%) supera en tres punts la mitjana espanyola que és el 82%.

QUADRE 7. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER PER TIPUS DE CENTRE 2005-2012

Centre	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
Públic	82%	82%	85%	84%	84%	84%	85%
Concertat i privat	18%	18%	15%	16%	16%	16%	15%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del MEC i la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

En el quadre 7 s'observa un increment d'un punt percentual de l'alumnat estranger escolaritzat als centres públics en relació amb el percentatge dels tres cursos anteriors i, per tant, un retorn a les dades del curs 2007-2008.

Si bé molts centres concertats han superat els factors de caire ideològic, cultural i social per admetre aquest alumnat, els factors de caire econòmic encara representen un handicap important. Les taxes a pagar per diferents serveis i materials als centres concertats suposen una dificultat afegida per moltes famílies estrangeres de nivell econòmic baix, especialment en els moments de crisi econòmica com l'actual.

C) Distribució de l'alumnat estranger per illes

QUADRE 8. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ILLES I NIVELLS EDUCATIUS. CURS 2011-2012

Illa	Infantil	Primària	ESO	Batxillerat	Altres	TOTAL
Mallorca	1.053	6.890	6.493	1.404	4.860	20.700
Menorca	289	450	603	68	652	2.063
Eivissa	453	845	989	248	860	3.395
Formentera	54	124	63	15		256
BALEARS	1.849	8.309	8.148	1.735	6.372	26.413

Font: Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

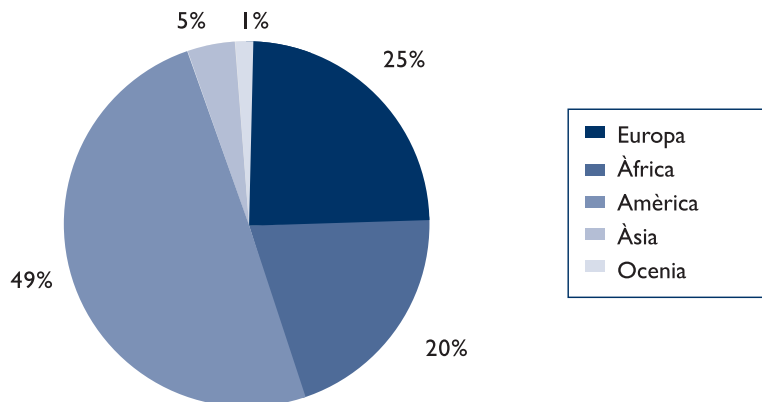
L'illa de Mallorca, amb 20.700 alumnes estrangers, n'acull el 78,37%, seguida de l'illa d'Eivissa, amb 3.395 alumnes estrangers, que suposen el 12,85%. A l'illa de Menorca, en trobem 2.063, que representen el 7,81%, i la resta, 256 alumnes, es troben a l'illa de Formentera i representen el 0,96%.

D) La procedència geogràfica de l'alumnat

Durant el curs escolar 2011-2012, la distribució de l'alumnat estranger matriculat als centres educatius de les Illes Balears per àrees continentals de procedència és la següent:

Del continent americà, hi ha 14.013 alumnes matriculats; del continent europeu, 6.856; del continent africà, 5.480; del continent asiàtic, 1.390, i d'Oceania, 132.

GRÀFIC 5: DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER A LES ILLES BALEARS PER ÀREES CONTINENTALS DE PROCEDÈNCIA. CURS 2011-2012

Font: Vidaña, 2012

Pel que fa als percentatges, l'alumnat estranger d'origen europeu es manté en el 25% del total. L'alumnat del continent africà també manté el percentatge, que representa el 20%. En relació amb la resta d'alumnat estranger, l'alumnat originari del continent americà davalla un punt i passa del 50% al 49%. Augmenta un punt l'alumnat procedent de l'àrea geogràfica d'Àsia i Oceania, fins a representar el 6% del total.

Pel que fa a la diversitat de l'alumnat estranger que conviu als centres educatius de les Illes Balears, una altra aproximació interessant és la gran quantitat i varietat de països de procedència. En relació amb aquesta variable, s'observa una petita davallada en el conjunt de les Illes de dues nacionalitats menys. D'aquesta manera, les nacionalitats presents als centres educatius de les Illes són 142 (quadre 9).

QUADRE 9. NACIONALITATS DE L'ALUMNAT ESTRANGER DE LES ILLES BALEARS (2002-2012)

Curs	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2002-2003	115	103	45	56	16
2003-2004	115	110	52	60	19
2004-2005	119	107	58	67	20
2005-2006	117	106	57	69	19
2006-2007	126	124	52	63	20
2007-2008	127	126	57	74	22
2008-2009	131	131	63	78	22
2009-2010	137	132	72	78	26
2010-2011	144	138	77	73	30
2011-2012	142	131	71	74	28

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Direcció General de Planificació, Inspecció i Infraestructures Educatives

De l'anàlisi quantitativa de l'alumnat estranger per nacionalitats, es poden extreure conclusions importants i, posteriorment, prendre mesures d'actuació dins el conjunt del sistema educatiu de les Illes.

A partir de l'observació de les 15 nacionalitats amb més presència d'alumnat estranger, establim una classificació possible:

- a) Amb més de 2.000 alumnes: Marrroc, Equador, Argentina i Colòmbia.
- b) Amb més de 1.000 alumnes: Alemanya, Romania (que passa davant el Regne Unit) i Regne Unit.
- c) Amb més de 500 alumnes: Uruguai, Bolívia, Bulgària, Xina, Brasil, Xile, República Dominicana i Rússia.

En conjunt, els 15 països sumen un total de 20.834 alumnes, que representen el 78,87% de l'alumnat estranger present en el sistema educatiu de les Illes Balears durant el curs 2011-2012.

QUADRE 10. PRINCIPALS PAÏSOS DE PROCEDÈNCIA DE L'ALUMNAT ESTRANGER A LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS. CURS 2011-2012

Països	Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
Marroc	4.005	3.093	285	595	32
Equador	3.100	2.309	291	493	7
Argentina	2.369	1.903	153	265	48
Colòmbia	2.130	1.741	154	201	34
Alemanya	1.242	1.033	34	163	12
Romania	1.139	758	64	301	16
Regne Unit	1.082	671	218	193	
Uruguai	988	826	38	117	7
Bolívia	941	812	106	22	1
Bulgària	779	722	24	33	
Xina	703	591	48	62	2
Brasil	622	441	82	94	5
Xile	607	530	15	52	10
R. Dominicana	601	469	61	68	3
Rússia	526	441	54	30	1

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

Les nacionalitats més representatives a cada illa són les següents:

Així, a l'illa de Mallorca són: Marroc, Equador, Argentina, Colòmbia, Alemanya, Uruguai, Bolívia, Romania i Regne Unit.

A l'illa de Menorca: Equador, Marroc, Regne Unit, Argentina, Colòmbia, Bolívia i Brasil.

A l'illa d'Eivissa: Marroc, Equador, Argentina, Colòmbia, Romania, Regne Unit, Alemanya i Uruguai.

I, a l'últim, a l'illa de Formentera destaquen: Argentina, Marroc, Colòmbia, Romania i Alemanya.

És interessant veure dins aquests 15 països quins són els que presenten un nombre més elevat de baixes d'alumnat. En aquest sentit, només tres dels 15 països presenten un increment d'alumnat respecte al curs anterior: Bulgària, amb 72 alumnes més; la República Dominicana, amb 71 alumnes més, i Rússia, amb 37 alumnes més.

Els 13 països restants perden alumnat dins el sistema educatiu balear: Argentina (-310); Equador (-225); Colòmbia (-132); Marroc (-120); Uruguai (-101); Alemanya (-99); Brasil (-91); Bolívia (-68); Xile (-63); Regne Unit (-57); Xina (-14), i Romania (-13).

En conjunt, aquestes nacionalitats, amb una pèrdua conjunta de **1.173** alumnes, representen el **80%** dels 1.458 alumnes estrangers que es donen de baixa durant el curs 2011-2012.

Per finalitzar aquest capítol de l'article, hi incloem el quadre 11 amb la relació de l'alumnat estranger en el sistema educatiu de les Illes Balears per països d'origen, nombre d'alumnes i distribució per illes.

QUADRE 11. ALUMNAT ESTRANGER EN EL SISTEMA EDUCATIU DE LES ILLES BALEARS PER PAÏSOS D'ORIGEN, NOMBRE D'ALUMNES I DISTRIBUCIÓ PER ILLES. CURS 2011-2012

País	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Afganistan	8				8
Albània	4				4
Alemanya	1.033	34	163	12	1.242
Algèria	67	9	11	5	92
Andorra	13		1		14
Angola	8				8
Antilles Neerlandeses	1				1
Aràbia Saudita	1				1
Argentina	1.903	153	265	48	2.369
Armènia	5		6		11
Austràlia	7		1		8
Àustria	35	1	6		42
Bangla Desh	28				28
Bèlgica	39	5	2	21	67
Benín	3				3
Bielorússia	6	1	1		8
Bolívia	812	106	22	1	941
Bòsnia i Hercegovina	8	6			14
Brasil	441	82	94	5	622
Bulgària	722	24	33		779
Burkina Faso	13	2			15
Burundi	1				1
Camerun	27	2			29
Canadà	20	1			21
Cap Verd	1				1
Colòmbia	1.741	154	201	34	2.130
Corea del Sud		3			3
Costa d'Ivori	3				3
Costa Rica	9	1	1		11
Croàcia	5				5
Cuba	298	40	14	2	354
Dinamarca	16		3		19
Dominica	33	1			34
Egipte	3		1		4
El Salvador	24	1	3		28

continua

País	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Unió dels Emirats Àrabs	3				3
Equador	2.309	291	493	7	3.100
Eslovàquia	22	4	2	7	28
Eslovènia	5				5
Estats Units d'Amèrica	131				131
Estònia	10	1	1		12
Etiòpia	12	4	3	5	24
Filipines	86	27	81		194
Finlàndia	6				6
França	141	29	55	6	231
Gabon	1				1
Gàmbia	21	5	1		27
Geòrgia	2				2
Ghana	10		9		19
Grècia	6				6
Guatemala	11				11
Guinea	56	1	2		59
Guinea Bissau	4				4
Guinea Equatorial	61	12	2	1	76
Hondures	23	1	1		25
Hongria	23		10		33
Índia	177	5	9	2	193
Indonèsia	9			2	11
Iran	4				4
Iraq	1				1
Irlanda	20	2	5	2	29
Israel	7	2	10		19
Itàlia	234	41	93	21	389
Iugoslàvia	3				3
Japó	8	1	6		15
Jordània	4				4
Kazakhstan	5	1	1		7
Kenya	9				9
Kuwait	2				2
Letònia	9	3			12
Líban	4	1			5
Líbia		3			3
Liechtenstein	1				1
Lituània	22	1	2		25
Luxemburg	10				10
Macau	1				1
Madagascar	2	1			3
Malàisia	2	1			3

continua

País	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Mali	81	1			82
Malta	3		1		4
Marroc	3.093	285	595	32	4.005
Martinica			1		1
Maurici	2				2
Mauritània	3	13	1		17
Mèxic	62	8	7		77
Moçambic	1		1		2
Moldàvia	29		3		32
Mònaco			1		1
Namíbia	1		1		2
Nepal	20	2	2		24
Nicaragua	16	3	2		21
Níger	15				15
Nigèria	326		1		327
Noruega	13		2		15
Nova Zelanda	7				7
Països Baixos	79	13	62		154
Pakistan	103				103
Panamà	9	1	2		12
Paraguai	155	10	103		268
Perú	316	80	33		429
Polinèsia Francesa	1				1
Polònia	251	3	30	2	286
Portugal	104	14	27		145
Puerto Rico	5		2		7
Regne Unit	671	218	193		1.082
República de Macedònia	8				8
República del Congo	5				5
República Dominicana	469	61	68	3	601
República Txeca	26	2	4		32
Romania	758	64	301	16	1.139
Rússia	441	54	30	1	526
Rwanda	2				2
Sàhara Occidental	10			1	11
São Tomé i Príncipe	3				3
Senegal	299	20	18		337
Sèrbia	13				13
Seychelles	1				1
Singapur	1				1
Síria	2		1		3
Sri Lanka	8		2		10
Sud-àfrica	17	5	2		24

continua

País	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
Suècia	36	3	7		46
Suïssa	53	6	20	1	80
Tailàndia	14	1	5	2	22
Tunísia	1				1
Turkmenistan	1				1
Turquia	14	2			16
Ucraïna	143	7	10		160
Uganda		2			2
Uruguai	826	38	117	7	988
Uzbekistan	2				2
Veneçuela	225	31	12		268
Vietnam	2				2
Xile	530	15	52	10	607
Xina	591	48	62	2	703

Font: Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

3. L'IMPACTE DE LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA EN L'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES DE LES ILLES BALEARS, CURS 2011-2012

El canvi de mil·lenni ha coincidit en el temps amb l'entrada en l'anomenada societat del coneixement, i una de les seves implicacions de cara a la població en general és la necessitat d'actualitzar els coneixements i de mantenir un nivell de formació permanent al llarg de la vida.

L'educació permanent inclou un subgrup molt important de la societat balear, que són les persones adultes, i té dos grans àmbits d'actuació: el formal o institucional, generalment amb implicacions en el món laboral, i el no formal, de caràcter voluntari, que se centra més en el concepte de formació permanent per mantenir un nivell suficient de coneixements que permetin un nivell suficient d'integració social, cultural, tecnològic, etc.

En aquest estudi farem referència a les persones de nacionalitat estrangera matriculades als centres de persones adultes de les Illes Balears, la immensa majoria de les quals vol aconseguir una titulació de cara a la integració al món laboral. Per tant, es tracta de persones en edat laboral, també anomenades productives o actives.

Al nostre article de l'anuari de l'any 2011 s'observava una davallada de l'alumnat estranger matriculat als nivells educatius obligatoris, que continua i s'accentua durant el curs present, i, en sentit contrari, un augment de l'alumnat estranger matriculat als nivells educatius postobligatoris, entre els quals destaca l'educació de persones adultes.

3.1. Oferta formativa d'educació per a persones adultes a les Illes Balears

En el conjunt de les Illes Balears hi ha diferents centres d'adults segons les modalitats d'estudis que imparteixen: centres d'educació de persones adultes (CEPA), instituts amb estudis d'educació

secundària per a persones adultes (ESPA), centres privats amb formació d'adults, etc.

3.1.1. Centres d'educació de persones adultes (CEPA)

Els CEPA són centres educatius on s'imparteixen les diferents modalitats de formació de persones adultes. La terminologia i les sigles que s'utilitzen per definir l'oferta d'estudis dels diferents centres d'educació de persones adultes de les Illes Balears són les següents:

Llegenda Modalitats de formació de persones adultes

EI:	Ensenyaments inicials
ES:	Educació secundària per a persones adultes
AS:	Accés als cicles formatius de grau superior
AU:	Accés a la universitat
CT:	Català
CS:	Castellà per a estrangers
IE:	Idiomes estrangers
I:	Informàtica
FP:	Formació professional

Segons l'oferta educativa de les Illes Balears per al curs 2011-2012, tot seguit presentem l'oferta dels CEPA de les Illes Balears:

Illa d'Eivissa

CEPA Pitiüses
CEPA Sant Antoni

Illa de Mallorca

CEPA Alcúdia (Alcúdia)
CEPA Artà (Artà)
CEPA Mancomunitat des Raiguer (Binissalem)
CEPA Sud (Campos)
CEPA Francesc de Borja Moll (Inca)
CEPA Calvià (Calvià)
CEPA Llevant (Manacor)
CEPA Amanecer (Centre Penitenciari de Palma)
CEPA Camp Rodó (Palma)
CEPA La Balanguera (Palma)
CEPA Son Canals (Palma)
CEPA S'Arenal (Palma)
CEPA Sa Pobla (sa Pobla)
CEPA Mancomunitat des Pla (Vilafranca de Bonany)

Illa de Menorca

CEPA Ciutadella (Ciutadella)

CEPA Joan Mir i Mir (Maó)

3.1.2. Aules que ofereixen ensenyaments de persones adultes

A més dels centres d'adults (CEPA), l'oferta s'amplia amb les **aules** on s'imparteixen ensenyaments de persones adultes, adscrites o no als CEPA del municipi corresponent.

Eivissa

Aula Eivissa (extensió del CEPA Pitiüses)

Aula Santa Eulària

Sant Josep de sa Talaia

Formentera

Formentera

Mallorca

Aula Andratx

Aula Felanitx

Aula Sóller (adscrita al CEPA Can Redó)

Aula Son Servera

Pobles de Mallorca amb oferta d'ensenyaments de persones adultes:

Alaró	Costitx	Palmanova	Santa Eugènia
Algaida	Lloret	Peguera	Santa Margalida
Búger	Lloseta	Petra	Santa Maria
Campanet	Llubí	Pollença	Santanyí
Can Picafort	Llucmajor	Porreres	Selva
Capdellà	Mancor de la Vall	Port d'Andratx	Sencelles
Capdepera	Maria de la Salut	Portocolom	Sineu
Colònia de Sant Pere	Marratxí	Porto Cristo	Son Caliu
Consell	Montuïri	S'Arracó	Son Ferrer
	Muro	Sant Joan	Son Servera
		Sant Llorenç	Portals Nous
		Santa Ponça	

Menorca

Aula Ferreries

Aula Maó (adscrita al CEPA Joan Mir i Mir)

Alaior Es Castell

Es Mercadal

Es Migjorn Gran

Sant Lluís

3.1.3. Centres públics que ofereixen educació de persones adultes

A més de les modalitats formatives del bloc anterior adreçades a les persones adultes, també hi ha altres centres (públics i privats) que ofereixen ESPA (presencial i semipresencial) i batxillerat.

Aquests tipus d'estudis responen a la terminologia següent:

Llegenda Modalitats formatives

ES:	Educació secundària per a persones adultes
BAD:	Batxillerat d'arts plàstiques, disseny i imatge a distància
BHD:	Batxillerat d'humanitats i ciències socials a distància
ED:	Educació secundària per a persones adultes semipresencial
BCD:	Batxillerat de ciències i tecnologia a distància

Els centres públics que imparteixen aquestes modalitats de formació de persones adultes són els següents:

IES Santa Maria (Eivissa)
IES Marc Ferrer (Sant Francesc de Formentera)

IES Antoni Maura (Palma)
IES Aurora Picornell (Palma)
IES Joan Ramis i Ramis (Maó)

3.1.4. Centres privats que imparteixen educació de persones adultes

A les Illes Balears hi ha un únic centre privat que imparteix estudis d'ESPA:

Acadèmia Fleming (Palma)

3.2. Legislació autonòmica de l'educació de persones adultes

La normativa que regula l'educació de persones adultes de les Illes Balears és la Llei 4/2006, de 30 de març, d'educació i formació permanent de persones adultes de les Illes Balears (BOIB 6-IV-2006) (BOE 12-5-2006).

Aquesta llei autonòmica té com a marc de referència la LOGSE (Llei 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu i les competències en matèria d'ensenyament) i la LOCE (Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació). En conseqüència, es publica de manera prèvia a l'actual llei d'educació, LOE (Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació).

La Llei 4/2006, de 30 de març, d'educació i formació permanent de persones adultes de les Illes Balears, en el títol I, article 2, defineix l'**educació de persones adultes** de la manera següent:

«S'entén com a educació permanent de persones adultes el conjunt d'actuacions i processos d'aprenentatge que, realitzats al llarg de tota la vida, tenen com a finalitat oferir a les persones adultes residents a les Illes Balears que han superat l'edat màxima d'escolarització obligatòria, un cop esgotades

totes les possibilitats de permanència que permet la normativa vigent, l'accés a diferents programes formatius que els permetin ampliar les seves competències bàsiques, tècniques o professionals, i d'aquesta forma millorar les condicions d'inserció i de promoció laboral, l'accés als béns culturals i la capacitat per jutjar i participar críticament i activament en la realitat social, cultural i econòmica.»

Dins el text també s'assenyalen les **prioritats** d'aquesta formació, que són:

- a) Adquirir i actualitzar la formació bàsica i facilitar l'accés als diferents nivells del sistema educatiu.
- b) Millorar la qualificació professional o adquirir una preparació per a l'exercici d'altres professions.
- c) Desenvolupar la capacitat de participació en la vida social, cultural, política i econòmica.

En conseqüència, la Llei determina els **col·lectius** als quals van destinades les accions prioritàries (títol I, article 9):

- les persones que no tenen assolits els coneixements mínims o previs per poder cursar la formació ocupacional i contínua,
- les persones que no han obtingut el títol d'ESO,
- les persones en situació d'atur o amb dificultats per a la seva inserció o reinserció laboral, així com les persones que estiguin subjectes a processos de reconversió laboral,
- les persones o els col·lectius necessitats d'una formació de caire tecnològic o en idiomes.

També és interessant la definició que fa la llei en el capítol I, article 11, d'**educació no formal**:

«Els ensenyaments no formals comprenen aquells que no s'ajusten a les condicions que condueixen a una titulació i s'orientaran, preferentment, a la preparació de proves lliures establertes per a les persones adultes i proves d'accés a altres ensenyaments. Igualment possibilitaran l'adquisició de les capacitats, habilitats i actituds que permeten millorar les capacitats d'accés al treball, d'adaptació a la societat de la informació i del coneixement i de participació en els béns culturals, així com l'exercici de la ciutadania activa i l'aprenentatge permanent.»

Com a desenvolupament d'aquesta llei, cal esmentar l'Ordre de la consellera d'Educació i Cultura de 23 de juny de 2009 per la qual es regulen els ensenyaments de batxillerat en règim a distància a les Illes Balears. Aquesta ordre adequa l'estructura del batxillerat establerta pel Decret 82/2008 a les característiques de l'alumnat que pot cursar aquests ensenyaments a distància.

L'edat és un factor important a tenir en compte. Segons la normativa, als centres de persones adultes s'hi poden matricular alumnes amb 18 anys complerts o alumnes amb 16 anys o més però amb el requisit que presentin un contracte de feina.

3.3. L'alumnat estranger matriculat als centres d'adults de les Illes. Curs 2011-2012

Segons les dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats del Govern de les Illes Balears, durant el curs 2011-2012, un total de 13.690 persones (quadre 12) estan matriculades a la xarxa de centres de formació de persones adultes.

QUADRE 12. ALUMNAT DE NACIONALITAT ESTRANGERA MATRICULAT A LES DIFERENTS MODALITATS D'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES DE LES ILLES BALEARS. CURS 2011-2012

Nacionalitats	B	C	D	E	F	G	H	K	L	M	N	O	P	Q	R	Total
Afganistan					3											3
Albània				1												1
Alemanya	1	1	94	32	5	4	1					3	2	10		153
Algèria	1		3	4	1	1	1	2	2			1	1	1		18
Angola		2		2				1	1							6
Argentina		16		113	29	6	6	1	3	2	2	17	13	38		246
Armènia	1															1
Austràlia			3													3
Àustria			5	1										2		8
Bangla Desh		1														1
Bèlgica			7	1	1							1		3		13
Bielorússia			2											1		3
Bolívia		9		57	10	5		1	3	5		1		7	1	99
Bòsnia i H.				2	1									1		4
Brasil	3	5	14	27	15	1	1		1	1		7	2			77
Bulgària	13	1	26	33	8			1				1	1	6		90
Burkina Faso				2				1								3
Burundi									1							1
Canadà			2	2										1		5
Camerun	1															1
Colòmbia		18		179	25	5	4	1	2	5		11		39	1	290
Corea				1		1								1		2
Croàcia														2		2
Cuba		3		23	4	2	1			1		3		18		55
Dominica									1					1		2
El Salvador				2	1		1									4
Equador		16	1	216	43	22	1	11	1	16	2	22	3	36	2	397
Eslovàquia			1											2		3
Eslovènia			2													2
EUA	1				1									1		2
Estònia		3		2												3
Filipines			12	4	1	1						1		1		20
Finlàndia			1													1
França	1	1	16	20	6	4	2					1		5		56
Gàmbia			4	5				2								11
Ghana	2															2
Guatemala					1											1
Guinea Bissau			1	1	1				2							3

continua

Nacionalitats	B	C	D	E	F	G	H	K	L	M	N	O	P	Q	R	Total
Guinea Equatorial	1	1		12	1			1	1	1				3	1	22
Hongria			8	2										1		11
Hondures		2		5				1				1	1	1		11
Índia	4	2	10	5	1			1		1				1		25
Indonèsia	1															1
Iran			2													2
Iraq			1													1
Irlanda			5	2	1											8
Israel			1													1
Itàlia			11	5	4	2	2						2	1	1	28
Japó			1											1		2
Jordània														1		1
Kazakhstan				2												2
Letònia			5													5
Líbia			3													3
Lituània	1		2	2												5
Luxemburg			1													1
Malàisia			1	2												3
Mali	1	1	3					3		3						11
Malta			1													1
Marroc	18		168	102	46	16	12	155	15	5	3	9	4	22	1	576
Martinica								1								1
Maurici			2					1								7
Mauritània		1	8	1						1				1		11
Mèxic		2			1									3		5
Moldàvia			1													1
Nepal			8	1	2											11
Níger		1		2						1						3
Nigèria	4	2	8	6	2	1			2			1		2		28
Noruega			2													2
Nova Zelanda			1													1
Paraguai		1			7	2	1			1						12
P. Baixos	1		15	5										2		23
Pakistan			14	2										1		17
Panamà				2												2
Paraguai				2										2		4
Perú		2		22	9	2	1					2	5	11		54
Polònia			21	2	9			3					1			36
Portugal				10												10
Regne Unit	1		144	18	6		2					5		10		186
Rep. Dominicana			5	28	4	2	2	7		2	1	4	1	9		65

continua

Nacionalitats	B	C	D	E	F	G	H	K	L	M	N	O	P	Q	R	Total
Romania			13	21	12	2	1						1	10	1	61
Rússia	3	1	13	12	9	1							1	6	1	47
Sàhara Occid.					2						1					3
Senegal	1	11	47	22	7	1	2	11		1				3		106
Sèrbia	1		3											3		4
Sri Lanka			2													2
Sud-àfrica			2			1								1		4
Suècia			3			1								1		5
Súissa			12	5		1										17
Tailàndia			3											1		4
Turquia			1		1									1		3
Ucraïna	4		4	9	2	1							1	3		24
Uganda			1													1
Uruguai		4		36	14	4	1			6		5	4	1	1	76
Veneçuela		2		19	4									8	1	34
Vietnam			1			1	1									3
Xile		1		36	13	4	1			2		4	1	8		70
Xina	14		18	1				2								39
TOTAL	79	110	769	1.131	313	94	44	207	35	54	10	99	44	294	11	3.294

Font: Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

Llegenda del gràfic

- B: Acollida lingüística en castellà
- C: Acollida lingüística en català
- D: Castellà per a estrangers
- E: ESPA
- F: Idiomes
- G: Informàtica
- H: Mòdul I
- K: Nivell 1. Alfabetització
- L: Nivell 2. Consolidació
- M: Nivell 3. Preparatori
- N: Preparació per a cicles formatius de grau mitjà
- O: Preparació per a cicles formatius de grau superior
- P: Preparació de proves per a més grans de 25 anys
- Q: Preparació de proves de català
- R: Preparació de proves lliures de graduat en ESO

Nivell 1. Alfabetització

Forma part de la formació inicial i va adreçada a les persones que necessiten aprendre a llegir i escriure i a resoldre petits problemes de la vida quotidiana aplicant les operacions bàsiques (suma, resta, multiplicació i divisió).

Nivell 2. Consolidació

Es tracta d'un curs que permet consolidar la formació del nivell anterior. Es treballen les matèries de matemàtiques, llengua castellana, llengua catalana i socials.

Nivell 3. Preparació

És un curs de formació bàsica de preparació per poder accedir a l'educació secundària per a persones adultes.

Educació secundària (ESPA)

Les persones més grans de 18 anys, o de 16 anys amb un contracte de feina, poden assistir a les classes d'ESPA (1r, 2n, 3r i 4t) per aconseguir el graduat en ESO. Les matèries s'hi organitzen per àmbits de coneixement: lingüístic, social, científic-tecnològic. Aquests cursos s'organitzen en períodes quadrimestrals (d'octubre a gener i de febrer a juny).

Preparació de proves d'accés als cicles formatius de formació professional (grau mitjà i/o superior) per a més grans de 25 anys

Proporcionen una formació per poder presentar-se a les proves d'accés a les diferents modalitats d'estudis. Són molts els alumnes que opten per aquests tipus de formació i assisteixen a les classes als centres d'adults per adquirir una formació bàsica necessària per superar de les proves lliures que els permetran matricular-s'hi.

Cursos de català

Hi ha una varietat de cursos que van de l'acollida lingüística en català a la preparació de les proves de llengua catalana del Govern de les Illes Balears, nivells: A, B i C.

Idiomes

Generalment l'idioma més sol·licitat és l'anglès, seguit de l'alemany i el francès.

Llengua castellana per a estrangers

A través de dos nivells és permet a l'alumnat a adquirir unes competències bàsiques en l'ús oral i escrit de la llengua castellana.

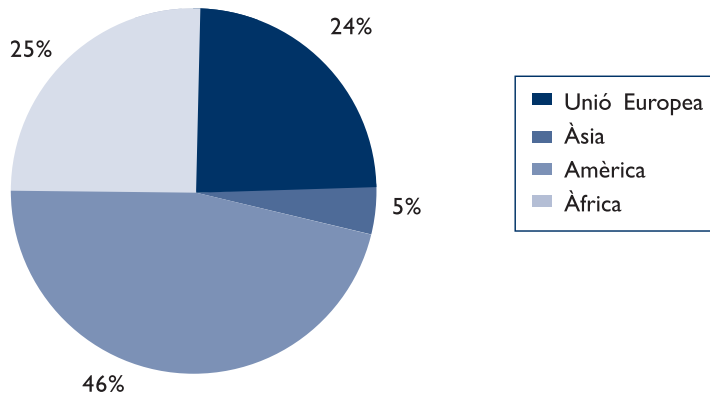
La majoria de CEPA, a més de l'oferta formativa reglada, ofereix una **oferta complementària** d'activitats culturals, lúdiques, esportives, etc., adreçades a una població variada. Les més habituals són: gimnàstica, ball de bot, ioga, informàtica bàsica, ball de saló, Pilates, dansa del ventre, sevillanes, txi-kung i conversa d'anglès.

Dels 13.689 alumnes que cursen estudis reglats de les diferents modalitats d'educació de persones adultes, 10.395 (75,93%) són de nacionalitat espanyola i **3.294 (24,06%)** de nacionalitat estrangera. En total actualment en el sistema educatiu de persones adultes de les Illes Balears hi ha persones d'un total de 97 nacionalitats distintes.

El gràfic 6 representa la distribució percentual de l'alumnat estranger matriculat a les diferents modalitats de formació de persones adultes de les Illes Balears durant el curs actual. Els alumnes

del continent americà, amb 1.519 persones, representen el 46,11%; els del continent africà, amb 810 persones, representen el 24,59%; els del continent europeu, amb 791 persones, representen el 24,01%, i els del continent asiàtic, amb 174 persones, el 5,28%.

GRÀFIC 6: DISTRIBUCIÓ PER ÀREES DE PROCEDÈNCIA MUNDIAL DE L'ALUMNAT ESTRANGER MATRICULAR A ENSENYAMENTS D'ADULTS DE LES ILLES BALEARS. CURS 2011-2012

Font: Vidaña, 2012

S'hi observa una correlació pràcticament total amb la distribució de l'alumnat estranger en nivells educatius obligatoris (gràfic 5).

Les 15 nacionalitats amb un nombre més elevat de matrícules en centres d'adults sumen un total de 2.515 alumnes, que representen el 76,35% del total. Les altres 82 nacionalitats en conjunt representen el 23,65% i sumen un total de 779 alumnes.

QUADRE 13. PRINCIPALS NACIONALITATS MATRICULADES A LA FORMACIÓ DE PERSONES ADULTES DE LES ILLES BALEARS. CURS 2011-2012

País	Alumnat	% del total d'alumnat estranger
Marroc	576	22,90
Equador	397	15,70
Colòmbia	290	11,53
Argentina	246	9,78
Regne Unit	186	7,39
Alemanya	153	6,08
Senegal	106	4,21

País	Alumnat	% del total d'alumnat estranger
Bolívia	99	3,93
Bulgària	90	3,57
Uruguai	76	3,02
Xile	70	2,78
Romania	61	2,42
França	56	2,22
Cuba	55	2,18
Perú	54	2,14
TOTAL	2.515	76,35

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

QUADRE 14. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER MATRICULAT A LES DIFERENTS MODALITATS DE FORMACIÓ DE PERSONES ADULTES DE LES ILLES BALEARS. CURS 2011-2012

Modalitat de formació	Alumnat estranger	%
Educació secundària per a persones adultes (ESPA)	1.131	34,33
Castellà per a estrangers	769	23,34
Idiomes	3.134	9,50
Preparació per a les proves de català	294	8,92
Nivell 1. Alfabetització	207	6,28
Acollida lingüística en català	110	3,33
Preparació per a les proves d'accés a cicles formatius de grau superior	99	3,00
Informàtica	94	2,85
Acollida lingüística en castellà	79	2,35
Nivell 3. Preparatori	54	1,63
Preparació per a les proves d'accés a la UIB per a més grans de 25 anys	44	1,33
Modul genèric I	44	1,33
Proves lliures de graduat en ESO	10	0,30
Preparació per a les proves d'accés a cicles formatius de grau mitjà	11	0,33
TOTAL	3.294	100

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats

3.4. Motivacions de l'alumnat estranger per matricular-se a les escoles d'adults

A partir de la nostra experiència com a professor d'educació secundària de persones adultes (ESPA) a l'IES Aurora Picornell de Palma i de la comunicació directa amb l'alumnat matriculat durant

el curs 2011-2012, hem pogut recopilar tota una sèrie de motivacions o causes que expliquen la seva matriculació a aquests centres d'ensenyament.

En línies generals, podem agrupar en quatre grups els factors que expliquen la matriculació de l'alumnat en general i, de manera més específica, del procedent de l'estranger als centres d'educació de persones adultes de les Illes Balears:

A) Factors o motivacions de caire laboral

L'increment d'alumnat durant els darrers cursos als centres d'educació de persones adultes, a les aules i als IES que imparteixen aquests ensenyaments, té una explicació evident en la situació del món laboral, per una banda, i en la incorporació de persones procedents de l'estranger, per l'altra.

La crisi econòmica ha fet que molts de joves que feien feina a la construcció i altres sectors complementaris hagin perdut la feina i que aprofitin aquesta situació per aconseguir una titulació que els permeti aconseguir una feina en un altre sector d'activitat.

Crida l'atenció l'elevat nombre de joves estrangers que s'han matriculat recentment als centres d'adults per millorar les possibilitats d'aconseguir una feina a curt termini. La seva experiència els diu que sense una titulació és més difícil aconseguir una feina al sector de serveis, al turisme o en altres àmbits laborals de les Illes.

A les aules d'adults de les Illes solem trobar situacions molts diverses, per exemple, alumnat estranger que es matricula a instàncies de les famílies per millorar la seva situació acadèmica i també com una alternativa a estar sense fer res. També es pot donar el cas que el company de pupitre manifesti un estat de cansament o fatiga com a conseqüència de la dificultat de compaginar la feina i l'estudi, la compatibilitat d'horaris i la disponibilitat de temps per assistir a les classes presencials. De vegades, aquests estudiants tenen obligacions familiars que els lleven temps: tenir cura de la llar, de germans petits, etc.

B) Factors o motivacions personals i familiars

Tant els joves que ja han treballat com aquells que cerquen una feina per primera vegada a les Illes, en la conjuntura actual, manifesten que les seves famílies els recomanen que es matriculin a qualque modalitat d'estudis perquè estiguin ocupats i a la vegada aprofitin el temps estudiant, o bé per obtenir el títol de graduat en ESO o bé simplement per millorar la formació general en àmbits de coneixement com l'anglès, el català, les matemàtiques, etc.

De vegades, trobem persones adultes joves (entre 18 i 25 anys) que es matriculen a un CEPA o a un IES a instàncies de les parelles que tenen formació superior, amb l'objectiu final de millorar els coneixements i la titulació.

També hi ha organismes, com l'exèrcit, que afavoreixen la formació contínua dels seus efectius fora dels quaters, amb reduccions horàries, etc. I altres feines en les quals la millora de salari

o l'adquisició de tasques de més responsabilitat dels treballadors van lligades a l'obtenció d'una titulació.

C) Factors o motivacions administratives i legals

Dins el col·lectiu de persones adultes de nacionalitat estrangera immigrada, durant els darrers anys a les Illes la matriculació en centres d'adults esdevé una via més àgil d'obtenir el títol d'ESO o batxillerat per les dificultats burocràtiques, econòmiques i de temps que suposa la convalidació d'estudis i titulacions cursades a l'estranger.

És freqüent trobar persones que manifesten tenir un nivell d'estudis superior a una determinada titulació espanyola però que no han pogut aconseguir la convalidació, o bé per manca de papers o bé per dificultats al consolat, etc. En conseqüència, opten per la via de la matrícula en un centre de persones adultes a l'espera d'aconseguir els papers o bé perquè no tenen altres coses per fer i són conscients de la importància de la seva formació, tant per motius personals com per influència de les famílies.

La qüestió econòmica, pel que fa a la matrícula i despeses per material, etc., també esdevé per moltes persones una dificultat afegida.

D) Factors o motivacions de cara a afavorir la integració

La majoria d'alumnes estrangers matriculats als centres de persones adultes de les Illes, o bé perquè no han finalitzat amb èxit els estudis obligatoris o bé per les circumstàncies assenyalades en els apartats anteriors, no manifesten sentir-se ciutadans de les Illes. El seu procés migratori és bastant recent i, a més, l'adolescència no és la millor època per afavorir la integració dels nousvinguts.

No obstant això, molts s'adonen que la integració millora amb la cultura en tots els àmbits. Tal vegada, l'exemple més evident són les etapes que s'observen en relació amb l'estudi i la parla de la llengua catalana. Els estrangers que arriben a les Illes solen experimentar tres fases en relació amb la llengua catalana:

a) Una fase de sorpresa inicial perquè molts desconeixen l'existència del català, com a llengua cooficial de l'arxipèlag balear.

b) Una segona fase, majoritàriament, de rebuig per les dificultats que implica l'estudi d'una altra segona llengua en l'àmbit acadèmic i en l'àmbit social i per la manca de cohesió social de la població balear vers la llengua catalana, que fa que encara no sigui un element clau per a la integració, a diferència del que s'observa a Catalunya.

c) I, una darrera fase, en què es produeixen un ampli ventall de situacions relacionades amb els avantatges que suposa el coneixement i l'expressió en català, que va del coneixement de les paraules bàsiques a l'assoliment del nivell llindar. Cada vegada més persones d'altres nacionalitats arriben a tenir un domini normalitzat d'aquesta llengua.

Al marge de la llengua, moltes persones estrangeres solen manifestar una certa desconfiança cap a les persones desconegudes o de nacionalitats diferents, però, amb la convivència, poden superar-la. De vegades, el contacte amb altres persones en el marc d'un centre educatiu esdevé un mecanisme important d'integració cultural però també social, ja que se'ls obren moltes possibilitats i perspectives. Moltes afirmen que dins l'àmbit familiar o personal mantenen poc contacte amb la població autòctona, centres culturals, artístics, etc., de les Illes.

Observen una diferència important entre el rol dels professors, en general, de les Illes i dels seus països d'origen, on recorden que actuen amb més autoritarisme. De vegades, descriuen casos de càstig físic, etc. D'altra banda, el mestre o professor té un pes i un rol social més importants que aquí.

3.5. Aspectes curriculars i metodològics

Les matèries curriculars, com les ciències socials, naturals, les matemàtiques, etc., no difereixen gaire dels conceptes estudiats als països d'origen dels estudiants estrangers, per tant, no impliquen greus dificultats. Les dificultats provenen de l'àmbit lingüístic, especialment per a l'alumnat de llengües no romàniques.

Un recurs molt adient per treballar i facilitar la competència lingüística són les noves tecnologies (diccionaris, traductors, etc.) que permeten la comprensió, el treball del vocabulari i la motivació de l'alumnat.

Un denominador comú important és l'actitud, en general, de l'alumnat estranger vers la institució educativa (CEPA, IES, etc.) i els seus membres (professorat, companys, personal administratiu, etc.), en ocasions més respectuosa que el comportament de cert alumnat autòcton.

Tampoc és freqüent l'existència de conflictes com a conseqüència de la gran diversitat d'alumnat matriculat al centre d'adults. Tal vegada, podem destacar com a element negatiu la baixa integració de persones de nacionalitats diverses en els moments complementaris de la classe (esbarjo, entrades, sortides, etc.), ja que tendeixen a compartir aquests moments amb els compatriotes. La tasca docent és important en aquest sentit ja que pot motivar i provocar la comunicació, l'intercanvi d'idees, dubtes, experiències, etc.

L'heterogeneïtat del grup per edat esdevé un instrument molt important per a l'adaptació —sobretot beneficia els més joves— a les normes existents al centre educatiu i també pot ajudar l'alumnat més jove com a exemple de motivació, dedicació i interès per a la formació contínua.

Tots els docents que treballen amb adults valoren molt positivament la presència a l'aula de persones de 40, 50 o més anys, ja que col·laboren en la tasca educativa i formativa dels adults més joves a partir de la seva experiència vital i de la seva maduresa.

La comunicació i l'intercanvi d'idees, coneixements, punts de vista, etc. són fonamentals en el treball a les aules de persones adultes. El treball de tècniques de grup, de conversa, de participació de tots els membres del grup fomenta les relacions interpersonals i potencia l'autoestima.

A l'últim, cal recordar que vivim en la societat del coneixement, en un món tecnificat, globalitzat i intercultural. En aquest sentit, els centres d'adults de les Illes poden esdevenir llocs d'integració acadèmica, social i cultural sempre que es potenciï el coneixement mutu, l'enriquiment personal, el reconeixement de la diversitat humana i de les cultures que hi són presents, dins el marc de referència: la cultura i la llengua balear.

4. CONCLUSIONS

1. Durant el curs 2011-2012 es consolida la tendència a la davallada del nombre d'alumnat estranger matriculat en el sistema educatiu de les Illes Balears, de 26.413 alumnes, que és similar al del curs 2007-2008.
2. L'aturada de la immigració de famílies estrangeres i la intensificació del procés de retorn als països d'origen són una manifestació clara de la crisi econòmica que afecta l'Estat espanyol i la comunitat de les Illes Balears. El retorn de les famílies llatinoamericanes i dels seus fills als països d'origen destaca de manera significativa respecte del de la resta de les àrees mundials representades a les Illes Balears.
3. L'oferta formativa adreçada a les persones adultes té una forta acceptació per part de la població estrangera resident a les Illes. Així, els 3.294 alumnes estrangers matriculats a la xarxa de centres d'adults de les Illes Balears representen el 25% del total d'alumnat adult. De la mateixa manera que succeeix amb la població espanyola, en temps d'incertesa i de crisi econòmica, la formació i el reconeixement de les titulacions esdevenen recursos de millora i de promoció personal i laboral per a molts estrangers residents a la comunitat autònoma de les Illes Balears.
4. Els centres de persones adultes de les Illes com a lloc de trobada de persones de moltes nacionalitats (98) són lloc de contacte i coneixement entre diferents cultures i, en conseqüència, poden contribuir a la integració intercultural sempre que siguin lloc d'intercanvi d'idees, de participació democràtica, d'enriquiment mutu, de sensibilització i valoració de la llengua i la cultura de les Illes Balears, etc.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

DELORS, J. (dir.) (1996). *La educación encierra un tesoro*. Madrid. UNESCO. Santillana.

FLECHA, R. (1999). *Compartiendo palabras: el aprendizaje de personas adultas a través del diálogo*. Barcelona. Paidós.

LATORRE, A. (2007). *La investigación-acción: conocer y cambiar la práctica educativa*. Barcelona. Graó.

REQUEJO, A. (2003). *Educación permanente y educación de adultos: intervención socioeducativa en la edad adulta*. Barcelona. Ariel.

SANZ, F. (coord.) (2004). *La educación de personas adultas entre dos siglos: historia pasada y desafío futuro*. Madrid. UNED.